

ТОНГЮЛАДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 1 (6844)
1998 йил 1 январь пайшанба

Сотувда эркин
нархда

ОҚ ЎҚА, «ЁШ ИҚТИСОДЧИ», «КЛАСС!»

Азиз болалар! Сиз учун янги йилда икки янги нашр — ўзбек тилидаги «Ёш иқтисодчи» ва рус тилидаги «Класс!» ишбилармон болалар газеталари пайдо бўлди.

Ўзбекистон учун сифат жиҳатидан янги булган икки нашрнинг пайдо бўлиши — давр тақозосидир. Ислом Каримов болалар, ёш авлод — давлатимизнинг асосий бойлиги эканини бир неча марта таъкидлаб ўтган эдилар. Собиқ иттифоқ ҳудуди бўйича бизнинг мамлакатда биринчи бўлиб «Ёшлар тугрисида» Қонун қабул қилинди. Уғил-қизларнинг маънавий ва ақлий салоҳиятларини ривожлантириш юртбошимиз Ислом Каримов ва республикамиз ҳукумати сиёсатининг доимий устивор йуналишига айланди.

Давримиз ташаббускор, мулоҳазали, уз ишига содиқ мустақилларни талаб этмоқда. Бугунги мактаб ўқувчиларига янги аср, янги юз йиллик бошланишидаги маҳобатли иқтисодий ўзгаришларга таянч бўлиш лозим қилинмоқда.

Уғил-қизларнинг ақлий ва маънавий юксалишида янги таъсис этилаётган «Ёш иқти-

содчи» ва «Класс!» газеталари катта ҳисса қўшиши мўлжалланган. Ушбу икки нашрнинг асосий мақсади — болаларга бозор иқтисодиёт ва ҳуқуқий давлат тамойиллари қондаларини ургатиш, уларда Ватан, унинг тарихи ва кўҳна маланиятига муҳаббат, билимга чанқоқлик ҳиссини уйғотишдир.

Янги нашрларнинг муштарийлари сафи бениҳоя кенг. Ахир Ўзбекистон аҳолисининг ярми 18 ёшга етмаганлар-ку. Ушбу ижодий илк қадамларга муваффақиятлар тилагинг келади. «Ёш иқтисодчи» ва «Класс!» уғил-қизларнинг меҳрибон ва доно мураббийлари, маслаҳатчи ва суҳбатдошлари бўлишсин. Улар она-юртимиз Ўзбекистонни келажак буюк давлатга айлантиришдек юксак вазифани уз зиммасига оладиган фаол, ватанпарвар, мулоҳазакор ёш авлодни етиштиришда кўмакчи бўлишсин.

**Ўзбекистон Республикаси
Давлат матбуот
қўмитаси,
Ўзбекистон Республикаси
Халқ таълими вазирлиги,
«Соғлом авлод учун»
халқаро хайрия
жамғармаси**

**«Жамият
ўзининг эртанги
кунини қандай
тасаввур қилади?
Биз авваламбор,
усаётган
фарзандларимиз,
мана шу вояга
етаётган
болаларимиз
орқали эртанги
кунимизни кўз
олдимизга
кептиришимиз
керак».**

**«Мендан энг
катта бойлик
нима деб
сўрашса, билгимни,
ақлимни, одобимни,
эртанги кунини
уйпайдиган
фарзанд ота-
онанинг энг катта
бойлиги деб
айтган бўлур
эдим».**

Ислом КАРИМОВ

АДОЛАТ ТАНТАНАСИ

Ватан — юракнинг сурати! Унинг яхши-ёмони булмайди. Балки тузум, ундаги қонунларнинг адолатсизликка асосланганлиги қачондир, кимнидир бездирган бўлиши мумкин. Биз оғис тарихимизга назар ташлар эканмиз, утмишда сиёсий мустақилликни қўлдан берган Туркистон улқасининг қонли фожеасини кураимиз. Бу фожеа не-не боболаримизнинг, миллат учун қайгурган зотларимизнинг естигини қуритди.

Мустамлакачилик зулми, истибдод занжирига қарши она халқимиз бир неча бор бош кутарди. Мазкур миллий озодлик ҳаракатлари ҳар сафар инқирозга учрарди. Чунки ҳали миллатимиз орасида узини англамаган, озодлик, мустақиллик деган туйғуларни ҳис этмаган одамлар куп эди. Ҳатто собиқ СССР салтанати давридаги сиёсий аҳволимиз, имкониятларимиз кимнинг манфаати учун хизмат қилишидан қанча одамларимиз беҳабар эди. Биз яхши биламизки, азалдан шарқнинг курки булган Ўзбекистонимиз пахта, пилла, тилла, газ, нефть каби бебаҳо бойликларга кон булган улқа-

дир. Собиқ советлар даврида меҳнаткаш бободехқоннинг бутун умри пахтазорда утар, қилган меҳнатининг маҳсули — тонна-тонна пахталар карвонининг туйини эса Кремль курар эди. Халқимизафсунланган миллатдай жим яшади. Бу айрим воқеалардан мустасно. Зеро, эзилган қанчадан-қанча шоиру фузалосини бой берган бу миллатнинг юрагида уша йиллар таҳликаси яшарди. Биз яхши биламиз уша пайтда Бухоро газининг Германияга етиб борганлигини ва айнан шу Бухоронинг қишлоқ аёллари чулдан саксовул териб келиб, сандал ёки печка ёққанларини... Аммо уша пайтларда бундан сўз очмоқ улимни бўйнига олмоқ билан баробар эди. Дарров халқ душмани деган тамға остида ҳибса олиншининг ҳеч гапмасди.

Дунёда узлик, эрк, ҳурлик деган муқаддас туйғулар бор. Токи одамзод шуни англамас, уқмас экан, у мангу зулмат дунёсида яшайди. Уз эрки саодатини қўлга олган миллатимиз бугун келажакнинг катта, бесарҳад йулидан бормоқда. Бир қараганда янги йилни қаршилаётган қутлуг дамларда

бу ҳақда гапириш эзмалангандек туюлади. Аслини олганда эса худди беш маҳал номозни қанда қилмаган мусулмондек озодлигимиз, ҳурлигимизни ҳар сонияда эсламоқ ва ундан туйган фахр билан юртнинг ишига киришмоқ таъбирга жоиздир. Бунинг учун эса ҳар бир ўқувчи уз она тарихини меҳр билан урганмоғи лозим. Аммо баъзида бозор иқтисодиёти шароитига берилибми ёки пулнинг ҳидига учибми ҳар қалай мактаб ўқувчиларининг бозорлашиб қолаётганидан хафамиз. Ҳорижий мамлакатлардан ҳар йили ўқувчилар келиб Самарқанд, Бухоро, Хева шаҳарларини урганиб, билим доираларини кенгайтириб кетадилар. Қанийди бизнинг болаларимиз ҳам она Ватанимиз тарихини урганишга берилиб киришсалар. Албатта бизда ҳам талпиниб урнаётган ўқувчилар кам эмас. Аммо биз ҳамма ўзбек болаларининг ўзлигини англашини илмга чуқур эҳтиром билан қарашини хоҳлардик. Илло келажакдан кутаётган ҳар бир ўзгаришлар заминидан чуқур билим ва эътиқод ётади.

«Арасту менинг қадрдон дус-

*Янги йил, Аллоҳдан лутфу каромат,
Ҳар дилда мўъжиза-имкон кўрайин.
Ҳар бир оилани — асил салтанат,
Истиқлолга таянч қўрган кўрайин.*

*Бешиқни эгизак яратмиш Эгам,
Тилло остоналик хонадонингга.
Ўзбекистон менинг Буюк Оилам,
Барака ёғилсин дастурхонингга!*

тим, аммо ҳақиқат ундан яқинроқ ва қадрдонроқдир», — деган экан бир донишманд. Бугун дустлик тугини баланд кутарган юртимизнинг қадрли, қиймати, эртаси ҳақиқатга тик боқувчи болалар қулидадир, Бизнинг мамлакатимиз ҳаминша тинчликни ёқлаб келмоқда. Миллатимиз юрагидан Афғонистон, Уш, Фарғона воқеалари ҳануз кетган эмас. Бу қонли воқеаларнинг бошида ҳам миллатимиз эртасидан қўрққан Кремль турган эди. Бугун эса истаги хотиржамлик, биродарлик булган биз ўзбекларнинг ўзликни англаш туйғуси унинг ҳар бир боласида ҳам камол топмоқда-

Мухаррир минбари

ким, бу унинг тинчлик севарлигидан далолатдир.

Табиийки, ривожланиб кўзга таънаётган ҳар қандай эзгуликнинг уз қушандалари булади. Аммо бир бор эркин бой бериб қайта тиклаган ўзбек миллати йулига булмагур тухмат тошлари отаётган ташқаридан туриб булмагур сиёсий хуружлар уюштирилаётган ҳар қандай ҳаракатлар бесамар кетажаги аёндыр.

Зеро, бизнинг йулимиз ҳақиқатники, кучимиз эса адолатникидир.

Не кўз билан курайки, тахририятда... велосипед! Ҳа, ҳа яп-янги велосипед турарди. Велосипедмисан, велосипед.

— Воййй, мунча чиройли?!

— Чиройлики — ҳамма қизиқиб томоша қиляпти. Айниқса, манови қизча бунча гиргиттон! Э, э... велосипед курмаганмисан, демоқчисиз? Ҳаҳ... Аслида велосипед миниб катта булсам ҳам уни тахририятда курмагандим. Балки ишга бор буйи билан кумилиб, ижод қиляётган заҳматкашлар — журналистлар

Ғолибларни қутлаймиз

сурадим. «Ўзим ҳам минавераман», — деди зийрак Дурдона.

— Қиз бола бўла туриб-а?

— Нима бўпти? — Сунг гапни бурди — Рам Чандра Висвасни биласизми? У ҳинд сайёҳи. Ўз велосипедида мана 14 йилдирки дунё кезмоқда.

— Нима бўпти?

— Менам велосипедда юрт кезсамми?

— Йўл бўлсин Дурдона?

— Мул булсин.

Билдимки, Дурдонадан

маларга қизиқасан? — деб савол бердим.

— Буш вақтларим булиб қолгудек булса туқиш ва тикиш ишлари билан шуғулланаман. Ахир булар қиз бола урганиши керак булган хунарлардан-ку.

Дурдонанинг уқишлари ҳақида унинг энг яхши курган муаллимаси Соля Пирматова холисона суз юритди:

— У доим ниманингдир ҳаракатида, ташвишида юради. Қайсидир жиҳа-

Велосипед, Рам Чандра Висвас

ёки ғолиб(а)

Дурдонага йўл бўлсин?

га кузим тушарди.

Бугун эса... велосипед ва велосипедни гуж ураган болалар, журналистлар ва велосипедга гиргиттон, кўзлари чарақлаб-чақнаб турган қизақлар!

бошқа жавоб ололмаيمان.

— Тўп ютибсан-да, энди йўл бўлсин йигит, — дедим иккинчи ўрин ғолиби Баҳром Умаровга.

— Пахтакор майдони-га, тупни даставвал ушарда синаймиз.

ти билан уртоқлари орасида янгилик қилишни истайди. Дурдона мактабимизнинг фахрига айланган. Чоракни ҳам ҳар доим «беш» баҳога яқунлайди. Бунга унинг оиласидаги муҳит ҳам сабаб булса керак.

Ҳозир унга ҳавас назари билан қараб турган Баҳромга кўз қиримни ташлайман. Негадир уни ҳам бир куйинтириб гапиртигим келади:

— Росса алам қиляпти-а?..

У дув қизариб кетди. Шоша-пиша узини унглаб олгач:

— Нега энди, ахир кимдир ғолиб булиши керак эди-ку. Биринчи буламан деб битта мен ҳаракат қилганим йўқ. Қолаверса Ҳорижда ишлаб чиқилган велосипед ҳамма тенгдошларимизнинг тушларига кириб чиққан булса керак. Улар ҳам роса ҳаракат қилишгандир.

Дарҳақиқат Баҳромнинг гапларидан сунг «Буш утирма» шартларига жавоб тарзида келган минглаб хат эгаларини хаёлимдан утказдим.

— Баҳром, оилаларингда нечта фарзандсизлар?

— Беш нафар. Уч қиз, икки ўғил.

— Дардан сунг купрок нима билан шуғулланасан?

— Шахмат уйнашни ҳаммамиз ҳам ёқтираемиз.

— Келажакда ким булмоқчисан?

— Дипломат — деди у. Кейин негадир уялганданми, ҳар ҳолда қизариб давом этди. — Ёшлигимдан ана шу касбнинг эгаси булиш учун ҳаракат қилиб келаман. Ҳозир инглиз тилини урганяпман.

— Шартларнинг қайси бири сени купрок қийнади?

СУРАТЛАРДА: биринчи урин соҳибаси булган фарғоналик тенгдошингиз Дурдона Валихонова, иккинчи урин совириндори наманганлик Баҳром Умаров ҳамда учинчи уринни олган тошкентлик Дилшод Муллабосвлар ўқитувчилари билан. Ғолибларга совгаларни «Баракат СО ЛТД» фирмаси «Олмазор» дуқони директори Тулқин Бекмухамедов топширмоқда.

Билсам — бу велосипедга гиргиттон қизча мутлақ ғолиб экан. Қанақа ғолиб дейсизми? Билиб билмасликка олманг болалар! Балки узингиз ҳам қатнашган севимли «Тонг юлдузи»даги тўрт босқичли «Буш утирма» саҳифаси саволларига жавоб ғолибига аталган бош мукофот, ҳам ҳаммаси ваъдага мувофиқ булди. Ваъдага кура биринчи урин барака топгур «Баракат СО ЛТД» фирмасининг қимматбаҳо совғаси кутмоқда эди.

Юқорида биз «Баракат»нинг яп-янги велосипедини ва унинг эгаси 78 балл туплаган Дурдона Алихоновани куриб турган эканмиз.

Дурдонани табриклар «укаларинг борми», — деб

— Пеле бўламан дегин?

— Камида Пеле, — деди қовоғини солиб.

Дурдонадаги ғолибларга хос кутаринкиликни куриб яна савол ташладим:

— Ростини айт, ким сенга ёрдам берди?

Унинг кўзларида хайрат учқунлари пайдо булди.

— Вой, узим ечдим.

— Ёлғон — дедим яна журтага.

У энди чиндан ҳам куйиб-ёниб гапира кетди. Токи ҳар бир босқич шартларини бажаргунча нечтадан китоблар ўқиганию, қанчалаб арифметика сабоқлари устида бош қотирганини, шахмат доскасига унинг доналарини неча бор қайтадан териб чиққанини сузлай кетди. Дурдонага : — Яна ни-

— Учинчи босқичда берилган «От шахмат донасининг урнида қандай сон яширинган?» деган савол мени жуда ҳам уйлантирди. Топган жавобим ҳам нотўғри булганлигини мана бугун билиб турибман.

— Дилшод, учинчи уринни олганинг учун хафа эмасмисан?

— Йўқ, аксинча уринлар қаторидан жой олганим учун хурсандман.

Энг мўҳими жуда куп билмаган нарсаларимни билиб олдим.

Кейинги саволимни ҳаммага дахлдор оҳангда бердим.

— «Тонг юлдузи» кимингизга купрок қадрли?

— Менга, — илиб кетди Дурдона, — чунки бу газета оиламизга дадамнинг ун ёшлиларидан бошлаб

келар экан. Мана хозир ҳам уни ҳаммамиз мириқиб ўқиймиз.

— Менга эса, — жавоб қилди Баҳром, — купрок мана шундай бошқотирмалар бериб борилиши билан янада қадрли.

— Менга ҳам, — деди Дилшод. — Тўғриси доим мана шунақа бошқотирмаларни ҳамма газеталардан ҳам қидириб юраман. «Тонг юлдузи»нинг мен учун яна бир аҳамиятли томони шундаки, мен унда тенгдошларим ижоди билан ҳам танишишим мумкин...

Ҳазил-мутойибали савол-жавобларимиз узоқ давом этди.

Сунгсуз урнида шуни айтишимиз керакки, тахририятда велосипед куринмай қолди.

ЎЗБЕКISTON

*Бу - менинг Ватаним!
Бу - менинг Асрим!
Бу - менинг Даврим!*

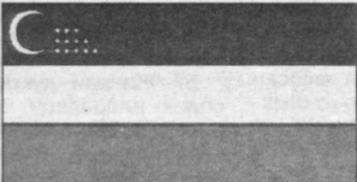
Маълумот жомадони

МЕНИНГ РЕСПУБЛИКАМ -

1991 йилнинг 31 августида Ўзбекистон Республикасининг Давлат мустақиллиги эълон қилинган.. Унинг ер майдони 447,4 минг квадрат километр. Аҳолиси 24 миллиондан ортиқ. Бу ерда 130 миллат вакиллари истиқомат қилади. Аҳолининг ярмидан кўпи болалар ва ўсмирлардир.

ДАВЛАТ РАМЗЛАРИ

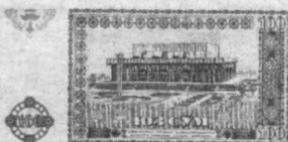

Ўзбекистоннинг ўз байроғи, Мадҳияси, Герби ва Конституцияси бор. Улар Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши сессияларида (Байроқ-1991 йил 18 ноябрда, Герб-1992 йил 3 июлда, Мадҳия-1992 йил 10 декабрда, Конституция-1992 йил 8 декабрда) қабул қилинган.

ЎЗБЕКISTON МИЛЛИЙ ВАЛЮТАСИ

“Миллий валюта - миллий ифтихор, давлат мустақиллигининг рамзи, суверен давлатга хос белгидир. Бу республикага тегишли умумий бойлик ва мулкдир” (И.Каримов).

СЎМ - 1994 йилнинг 1 июлидан республикамиз ҳудудида тўла қийматли, ягона қонуний тўлов воситаси деб жорий этилган.

БИЗ ҲАЛИ БОЙИБ КЕТАМИЗ!

АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, БОЛАЛИК!

Мен “Ёш иқтисодчи” бўлман. Сен билан дўстлашгани келдим. Ҳойнаҳой мени Янги йил тонгида Қорбобо келтирган совға, деб ўйлаётган бўлсанг керак-а?! Биласан-ку, Қорбобо асли ҳаётда йўқ одам. У кишиларнинг тасавурида яшайдиган, болаларга шодлик олиб келувчи орзубарор бир тимсол! Шу маънода қарасак, бугун сеvimли газетангиз “Тонг юлдузи” чиндан ҳам Қорбобо бўлиб мени сенинг хузурингга етаклаб келди. Муштарий ўртоқларим даврасига юр, улар билан сирлашгин, дўстлашгин, билмаганларини ўргат, керак бўлса доно болалиқдан ўрган, деди у.

Ўзим ҳам сезиб юрувдим, айниқса, анчадан бери Сен мени тез-тез эслаб турардинг. Ёлгон, дейсанми? Гапларимни лоф дейсанми?! Ишонмаётган бўлсанг, мана, айтаман. Ўзинг ҳам бир эсла:

Собиқ шўролар даврида далада мана, сенга иш ҳақи, қолганини пахтанинг ҳўлига, чангига, хомлиги учун ушлаб қолинди, деб қонталашган қўлларингга сариқ чақа тутқазишган чоғларда хайрон бўлиб, лол бўлиб бир ҳисобдан дўстинг йўқлигидан аччиқ ўксирдинг - эсингдами?!

Қий даштда кўй-кўзилар сурувлари ортидан ялангоёқ чопганда ёрилган оёқлардан тизиллаб қон оқиб, чўпонлик қилганинда ҳам биров сени одам санаб номингни айтаганда, қорнингга эмас, қадринг учун йиғлаб ҳеч бўлмаса “ёрдамчи чўпон” деб кўйишларини истаб ичингдан сиқилармидинг? Балли, шундай бўлганди: ҳақиқатни билмасдинг, даъволар қилмасдинг, чунки ҳисоб-китобини қилолмасдинг! У вақтларда ўзим ҳам ёшимни бармоқ билан санайдиган гўр эдим. Сен каби “кўр” эдим!

Ўтган гап - ўтиб кетди! Мустақил бўлгач, юрт менинг қадримга етди. Эслайсанми, собиқ СССР да

ҳар ким ўз кўмачига кул тортди. Сиёсату мафкура тўри сим-сим тўкилиб, ҳар жабҳада иқтисод, ҳисоб-китоб тош бўлди, ҳар ишда бош-қош бўлди!

Аммо Сен...

Оламга очиб кўйилган юрт дарвозасидан турли одамлар ҳар хил маҳсулотларини олиб келиб мамла-

катимиз бозорларига тўкиб ташлади. Бозор тўла молларни, бири ялтироқ, бошқасининг ичи қалтироқ эди. Сен, ҳисоб-китоб билан иш юритишни “майдалашиш” деб ҳисобловчи “мард” болалик, нонга сақични, пахтага зарқоғоздан ясалган матоларни олавердинг, алмаштиравединг. Кўйиб берса, тиллога тенг тола тоғларини ушатиб, резина сақичлар йўлида нисор қилиб юборардинг!!!

Хайриятки, бундай “саховат” йўли тўсилди. Мамлакатимиз Президенти “Азиз одамлар! Муҳтарам фуқаро! Бозорни бойитиш - уйни, Ватан омборини сотиш эвазига бўлмасин-да! Юртимиз бойликларини хорижнинг ишдан чиққан техникаси йўлида сочманлар! Зарқоғозга ўралган сохта печенье-ларни тиллога алмаштираманлар! Бу бойликлар ўз юртимизда қолсин! Улар - халқимизга бугун ҳам, эртага ҳам керак! Калта ўйлаб, келгучи авлод ризқини елга совурманлар! Биздан авлодларга озод ва обод Ватан қолсин!”, - деди.

Ҳа, дўстим, азиз Болалик! Энди куруқ сафсата сотиб кун кўрувчи “тўтилар” вақти ўтди. Энди инсонда яхши яшаш учун ўз қадрини юксак тутувчи авлодлар даври келди. Яхши яшаш учун эса нон қадрини, вақт қадрини, пул қадрини чуқур англаш зарур.

Бу дунёда ҳамма нарса қарз, деган гап бор! Менга шунча эътибор, умид, ишонч бахш этилган экан, мен ҳам уни Сен билан бирга баҳам кўрмоқчиман. Нимани янгилик топсам, иқтисодийнинг қандай сир-асроридан воқиф бўлсам, ҳаммасини сенга етказишга аҳд қилдим. Худо хоҳласа, биз ҳаммамиз ажралмас дўст бўлсак, ҳали жуда бойиб кетамиз. Энг камида миллионер, бизнесмен бўламиз. Маънавият, маърифат йўлидан борувчи дўстларимиз эса, ҳеч бўлмаганда, ўз ҳақини биладиган, ҳуқуқини ҳимоя қила оладиган ризқи улғу кишилар бўлиб етиши аниқ!

Демак, энди ҳамма - ишга! Иқтисодни ўқишга ва уқишга.

Салом билан дўстинг

Музаффар ПИРМАТОВ.

ЯНГИ ЙИЛГА ҚОРХАТ

Тинчлик олиб кел бизга,
Гўзаллик бергин қизга,
Барака, юртимизга,
Келаётган Янги йил!

Ҳар бир ишидан инсон -
Манфаат топсин чўпон.
Келтир тўкин дастурхон,
Келаётган Янги йил.

Бозорлар раста-раста
Бўлсин арзон, ораста.
Ёшларни қайтар дарсга,
Келаётган Янги йил.

Китоблар тўла ҳикमत,
Камолга бошла фақат,
Бу шеърим сенга қорхат
Келаётган Янги йил!

Маъмура АЗИМОВА,
Тошкент шаҳридаги 111-
мактабнинг 8-“В” синф ўқувчиси.

Диққат: танлов!

"МЕН СОЛИҚЛАР ҲАҚИДА НИМАЛАРНИ БИЛАМАН?"

Танлов ҳайъати таркиби

Жюри раиси

Беганов Виль Савельевич, ЎзР Давлат солиқ қўмитаси раиси.

Жюри раисининг ўринбосари

Абдуллаев Жорилла Хайруллаевич,

ЎзР ДСҚ Юридик шахсларни солиққа тортиш департаменти директори.

Жюри Раисининг ўринбосари

Аҳмедов Рустам Назирович,

ЎзР ДСҚ Жисмоний шахсларни солиққа тортиш департаменти директори.

Жюри аъзолари

Пернер Михаил Маркович, "Солиқлар ва божхона хабарлари" газетаси бош муҳаррири.

Алимова Гуландом Яҳёевна,

ЎзР Халқ таълими вазирлиги Умумий ўрта таълим бош бошқармаси бош-лиги

Хадаев Михаил Орникович,

Бозор кўникмаларини ривожлантириш маркази

(TACIS) бош директорининг ўринбосари.

Жон Вейт,

АҚШнинг Ўзбекистондаги Тинчлик корпусининг бизнес бўйича директори.

Болалар, ўнотманг: Солиқ маданиятини эгалламай туриб, маърифатли дунёга чиқиш қийин. Кўпчилигимиз бу ҳақда жуда оз нарса биламиз. Ҳатто катта ёшдаги ишчи-зиёлилар ҳам Солиқ деганда фақат даромад солигини эслашади. Чунки у муайян даражада одамларнинг иш ҳақиға таъсир қилади-да!

Аслида Солиқ мамлакатнинг иқтисодий қувватини таъминлайдиган омиллардан бири. Республика бюджети ва маҳаллий бюджетлар таркибида унинг ўрни салмоқли. Биласизки, мамлакат мудофааси, халқ таълими, соғлиқни сақлаш каби ўнлаб тармоқлардаги сарф-харажатлар бюджет маблағи ҳисобидан бўлади.

Демак, ҳар биримизнинг кундалик ҳаётимизда солиқларнинг билвосита аҳамияти бор. Шунинг учун ҳам ривожланган мамлакатларнинг ҳар бир фуқароси амалдаги солиқлар ҳақида аниқ тушунчаларга эга бўлиши зарур.

Ёш авлодга солиқ қонунлари асослари тўғрисида чуқур билим бериш мақсадида республика мактаб ўқувчилари учун эълон қилинган "Мен солиқлар ҳақида нималарни биламан?" танловига Сизларни таклиф этамиз.

Танловни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси, "СОЛИҚЛАР ВА БОЖ-ХОНА ХАБАРЛАРИ" газетаси таҳририяти, Республика Халқ таълими вазирлиги, Бозор кўникмаларини ривожлантириш маркази (TACIS) ва АҚШнинг Ўзбекистондаги Тинчлик корпуси биргаликда ўтказмоқда.

Танлов уч босқичда бўлади. Унинг 1-босқичи учун куйида берилган саволларга тайёрланган жавоблар "Солиқлар ва божхона хабарлари" газетаси (700011, Тошкент шаҳри, Абай кўчаси, 6-уй) ва "Ёш иқтисодчи" таҳририяти (700000, Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 2-уй)да 1998 йилнинг 15 январигача қабул қилинади.

ТАНЛОВ ҚАТНАШЧИСИГА!

Берилган 59 саволнинг ҳар бирига берилган тўғри жавоб учун 5 баллдан 10 баллгача баҳо қўйилади. Ҳамма саволларга тўғри жавоб қайтариб, жами 507 балл тўплаш мумкин.

Жавобларни саволдан кейинги бўш сатрларга, қисқа лўнда қилиб, бир-икки жумлада баён этиш керак. Айрим ҳолларда "ҳа" ёки "йўқ" жавобининг ўзи кифоя.

Агар саволларга изоҳли, тўлиқ жавоб қайтармоқчи бўлсанг, буни алоҳида варақда, жавоб қайси саволга тегишлилигини кўрсатган ҳолда ёзишинг мумкин. Бунда сен у ёки бу иқтисодий вазиятда, сенинг фикрингча шу саволга тегишли муаммо ҳақида ўз фикрларингни ўртага ташлашинг мумкин. Имкони бўлса, бу муаммони қандай ҳал этиш мумкинлиги ҳақида ўз таклифларингни баён қил. Муҳими, алоҳида варақда "Мен нима учун танловда иштирок этишга аҳд қилдим?" деган саволга жавоб қайтариб хатжилд (конверт)га солиб юбор. Бу - биз учун гоят қизиқарли ва муҳимдир.

Анкетани шу тарздаги қизиқарли ва асосли тўлдиришлар натижасида сенинг баҳоларингга яна 100 баллгача қўшилиши мумкин.

Титул варағини тўлдир. Албатта почта индексини, боғлиқ мумкин бўлган телефон (бор бўлса) рақами ва шаҳар коддини кўрсат.

БУ НИМА?

1. Солиқ нима ўзи? 5 балл
 2. Акция деганда нимани тушуна-сиз? 5 балл
 3. Кредитор деганда нимани тушуна-сиз? 5 балл
 4. Амортизация нима? 5 балл
 5. Ижара нима ўзи? 5 балл
 6. Дивиденд деганда нимани тушуна-сиз? 5 балл
 7. Бартер (мавоза) нима? 5 балл
 8. Бюджет нима? 5 балл
 9. Консигнация нима? 7 балл
 10. Вексель нима? 5 балл
 11. Банк нима ўзи? 5 балл
 12. Дотация нимани англатади? 5 балл
 13. Инфляция нима ўзи? 5 балл
 14. Имтиёзлар деганда нимани тушуна-сиз? 5 балл
- СОЛИҚҚА ТОРТИШГА ОИД УМУМИЙ САВОЛЛАР**
15. Агар ишчилари таркибида но-

Мактаб ўқувчилари танловининг 1-босқич саволлари

РЕСПУБЛИКА МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИ ТАНЛОВИ ҚАТНАШЧИСИ

Фамилияси _____

Исми _____

Отасининг исми _____

Вилоят _____

Туман _____

Шаҳар _____

Яшаш манзили (почта индекси кўрсатилсин): _____

Мактаб рақами ва манзили, синф _____

Мурожаат учун телефонлар _____

1997-98 ўқув йили

гиронлар бўлса, корхонага солиқ ва тўловлар бўйича қандай имтиёзлар берилади? 10 балл

16. Бир корхона томонидан иккинчиси кўрсатилган хайрия ёрдами суммасидан даромад солиғи олинадими? 10 балл

17. Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришдан олинган маблағлар солиққа тортиладими? 10 балл

18. Маҳаллий ҳокимликлар ва бошқарув идоралари солиқлар бўйича қўшимча имтиёзларни тақдим этишлари мумкинми? 10 балл

19. Давлат қимматли қоғозларини чиқаришдан олинган дивиденд ва фойзалар солиққа тортиладими? 10 балл

20. Воситалар қандай қийматдан ошганда асосий фондлар таркибига киритилади? 10 балл

21. Қандай ҳужжат асосида Ўзбекистон Республикасининг Давлат солиқ қўмитаси ташкил этилган? 10 балл

22. Солиқлар тўғрисида қонунларни ким қабул қилади? 10 балл

23. Солиққа тортишга оида йўриқномаларни ким чиқаради? 10 балл

БЕВОСИТА СОЛИҚЛАР

24. Қайси солиқлар бевосита солиқларга киради ва улар қандай белгиланади? 7 балл

ҲОИДАГА СОЛИНАДИГАН СОЛИҚ

25. Фойда (даромад) солиғини кимлар тўлайди? 7 балл

26. Бир неча турдаги фаолият билан шуғулланувчи ва алоҳида ҳисоб юритмайдиган корхоналарга қандай солиқ ставкаси қўлланилади? 10 балл

27. Фойда солиғи бўйича 1997 йил учун қандай ставка белгиланган? 10 балл

28. Қишлоқ хўжалиги корхоналари ўзлари жойлашган ердаги солиқ идораларига қандай ҳисобот тақдим этадилар? 10 балл

29. Қишлоқ хўжалиги корхонаси

бўйича, агар корхонада рентабелликнинг умумий даражаси 40 фоиздан юқори бўлса, фойда солиғининг қандай ставкаси қўлланилади? 10 балл

30. Воситачи ташкилот бюджетга фойда солиғини қандай ставка асосида тўлаши керак? 10 балл

ДАРОМАД СОЛИҒИ

31. Фуқаролардан олинган даромад солиғини кимлар тўлайди? 10 балл

32. Кимлар даромад солиғига доир имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқига эга? 10 балл

33. Фуқаро ишлайдиган жойдаги бухгалтерия унинг йиллик даромади миқдори ва ушлаб қолинган даромад солиғи суммаси ҳақидаги маълумотларни қаерга юборади? 10 балл

34. Жисмоний шахс ўзининг йиллик ялпи даромади юзасидан тузган декларацияни қаерга ва қайси муддатларда тақдим этади? 10 балл

35. Фуқаро, унинг декларацияси текширилганидан кейин қўшимча ҳисобланган даромад солиғи суммасини қанча муддатда тўлаши лозим? 10 балл

36. Фуқаро давлат пул-буюм лотереясида қиймати 25 минг сўмдан иборат бўлган автомобилни ютиб олди. Ушбу ютуқ солиққа тортиладими? 10 балл

37. Табиий офатлар, бошқа фавқулодда ҳодисалар муносабати билан, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси ҳукуматларининг қарорларига асосан бериладиган моддий ёрдамлар суммаси даромад солиғига тортиладими? 10 балл

БИЛВОСИТА СОЛИҚЛАР

38. Билвосита солиқлар нима ва уларга нималар киради? 7 балл

ҚҚС

39. 1997 йил учун ҚҚСнинг қандай ставкалари белгиланган? 10 балл

40. Бюджетга тўланиши керак бўлган ҚҚС суммаси қандай аниқланади? 10 балл

41. Якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи шахслар қўшилган қиймат солиғини тўловчи деб ҳисобланадими? 10 балл

42. Ҳисоб-китоб ҳужжатларида ҚҚС суммаси алоҳида сатрда ажратиб кўрсатилиши керакми? 10 балл

43. Корхона солиқ инспекциясига ҚҚС бўйича ҳисоб-китобларни қайси муддатларда тақдим этади? 10 балл

АКЦИЗ

44. Акциз солиғини кимлар тўлайди? 7 балл

45. Ўзида экспорт учун ишлаб чиқарилган товарларни етказиб бериш акциз солиғига тортиладими? 10 балл

46. Ўзида ишлаб чиқарилган товарларни МДҲ давлатларига етказиб берилиши акциз солиғига тортиладими? 10 балл

ЕР СОЛИҒИ

47. Қандай шахслар ер солиғини тўлайдилар? 7 балл

48. Қишлоқ хўжалик корхоналари ер солиғини қандай муддатларда тўлайди? 10 балл

49. Қишлоқ хўжалигига дахлдор бўлмаган корхоналар ер солиғини қандай муддатларда тўлайдилар? 10 балл

50. Фуқаролар ер солиғини қандай муддатларда тўлайдилар? 10 балл

51. Ижарага берилган ер учун ер солиғи қандай тўланади? 10 балл

52. Боғдорчилик-узумчилик ширкатлари аъзолари ер солиғи юзасидан имтиёзларга эгами? 10 балл

53. Юридик шахслар, агар улар ўзларига берилган ер майдонларидан фойдаланмаётган бўлсалар ҳам ер солиғини тўлайдиларми? 10 балл

МАҲАЛЛИЙ СОЛИҚЛАР

54. Кимлар фуқаролар мол-мулки солиғини тўловчи деб ҳисобланади? 10 балл

55. Мол-мулк солиғи қайси муддатларда тўланади? 10 балл

56. Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш истагини билдирган шахсларни давлат ҳокимиятининг қайси идоралари рўйхатга олади? 10 балл

МОЛИЯВИЙ САНКЦИЯЛАР (ЖАЗО ЧОРАЛАРИ)

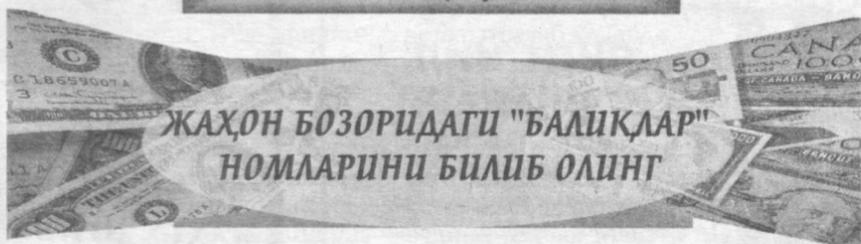
57. Қандай ҳуқуқбузарликлар учун солиқ идоралари солиқ тўловчиларнинг банклардаги ҳисоб-китоб варақаларидаги операцияларини умуман ёки қисман тўхтатиб қўйиш ҳуқуқига эга? 10 балл

58. Солиқ қонунларини бузганлик учун корхона, ташкилотлар раҳбарлари қандай жазоларга тортилади? 10 балл

59. Корхона, ташкилотларни текшириш қандай асосларда ўтказилиши мумкин? 10 балл

Сабоқлар

ЖАҲОН БОЗОРИДАГИ "БАЛЛҚЛАР" НОМЛАРИНИ БИЛИБ ОЛИНГ

1. Куйида берилган мамлакатлар номлари ёнига қавс ичида илова қилинган сўзлардан мосини топиб қўйинг. Ҳосил бўлган хорижий давлатлар миллий валюталари номларини эслаб қолинг.

2. Ҳосил бўлган бирикмаларнинг биринчи сўзлари нега катта ҳарф билан эмас, кичик ҳарфлар билан ёзилганини ўзингизча изоҳланг.

АҚШ, Австралия, Англия, Бельгия, Голландия, Греция, Бирлашган Араб Амирликлари, Миср, Ирландия, Исландия, Испания, Италия, Канада, Хитой, Кувайт, Ливан, Малайзия, Германия, Норвегия,

Польша, Португалия, Сингапур, Туркия, Финландия, Франция, Швеция, Швейцария, Жанубий Корея, Япония, Россия, Украина, Беларусь, Эстония, Латвия, Литва, Қозоғистон, Қирғизистон.

(доллар(и), шиллинг(и), фунт стерлинг(и), франк(и), сом(и), лит(и), рубл(и), иен(и), крона(си), франк(и), марка(си), франк(и), лат(и), крона(си), вон(и), лир(и), доллар(и), злотий(си), крона(си), марка(си), эскудо(си), рингтит(и), динор(и), фунт(и), лир(и), доллар(и), юан(и), фунт(и), крона(си), песет(и), фунт(и), дирхам(и), драхм(и), гульден(и), доллар(и), рубл(и), тенге(си)).

Кўприк

ИНГЛИЗЧА-ЎЗБЕКЧА СЎЗЛАШГИЧ

Инглизчаси	Талаффузи	Ўзбекчаси
MEETING, GREETINGS		УЧРАШУВ, САЛОМЛАШИШ
How do you do?	Хау ду ю ду?	Ассалому алайкум. Яхшимисиз?
Hello!	хелоу	Салом!
Hi!	хай	Салом!
Good morning.	гуд 'мо :нинг	Салом! Хайрли эрта (тонг).
Good afternoon.	гуд 'а:фтену:н	Салом! Хайрли кун.
Good evening.	гуд 'и:внинг	Салом! Хайрли кеч.
Good night.	гуд 'найт	Хайрли тун.
(You are) Welcome.	(ю а:) велкам	Хуш келибсиз.
How are you?	хау'а: ю?	Яхшимисиз. Соғлигингиз яхшими?
How are you getting on?	хау'а: ю гетинг он?	Ишлар яхшими?
How are you doing?	хау'а: ю 'дуинг	Қалайсиз ёки ишларингиз қандай?
Good-bye.	гуд бай	Хайр (расмий).
Bye-bye.	'бай-'бай	Хайр (дўстона).
See you again.	'си: ю э'гейн	(яна) Кўришгунча.
See you later.	'си: ю 'лейтэ	Кўришгунча.
See you tomorrow.	'си: ю ту'морюу	Эртагача. Эртага кўришгунча.
in a week.	ин э 'ви:к	бир ҳафтадан кейин.
in a month.	ин э 'манс	бир ойдан кейин.
So long.	соу 'лонг	Ҳозирча хайр.
All the best.	'ол зе 'бест	Муваффақият тилайман.
Take care.	'тейк 'кэа	Соғ бўлинг.

Тест

ТАДБИРКОРЛИК ФАЗИЛАТЛАРИНГИЗНИ ЧЎТГА СОЛИНГ

Ўз характерингизни етти киррасига баҳо беринг. Уларнинг ҳар бири тўрт хил тавсифланган. Улардан характерингизга мосининг остига чизинг.

1. Ташаббускорлик.

- а) бировларнинг кўрсатмасини кутиб тураман;
- б) зарур бўлган ишни ўзгаларнинг кўрсатмасисиз бажараман;
- в) топқирман, ташаббускорман;
- г) доим қўшимча юмушлар излаб юраман.

2. Атрофдагилар билан муносабат.

- а) Чиқишолмайман, мижғовман, жанжалкашман;
- б) баъзан мен билан тил топишиш қийин;
- в) назокатли, хушмуомала;
- г) одамохун, хайрихоҳ.

3. Пешволик.

- а) бошқарувчи;
- б) етакчи, илғор,
- в) ақлли буйруқ бера оламан;
- г) яхши ғоя бера оламан.

4. Масъулият.

- а) ҳар бир топшириқдан қочишга ҳаракат қиламан;
- б) хушламасам ҳам топшириқни бажаришга рози бўламан;
- в) осон келишувчанман;
- г) яхши уддалашга ҳаракат қиламан.

5. Ташкилотчилик қобилияти.

- а) ишни ташкил қилишни билмайман;
- б) ташкил қиламан, лекин кўпинча ишнинг натижаси бўлмайди;
- в) ишни ташкил қилишга қодирман;
- г) доим ўйлаганларимни амалга ошира оламан.

6. Қатъиятлилик.

- а) қўрқоқман, ўзимга ишонмайман;
- б) шошқалоқман, тез-тез хатога йўл қўяман;
- в) эҳтиёткорман, хушёрман.
- г) тезкор, пухта ва ўткирман.

7. Саботлилик.

- а) бўлмаётган ишдан дарров воз кечаман;
- б) мақсадимга етишиш учун қайта-қайта уринаман;
- в) зўр бериб тиришаман.
- г) тишлаганимни узим оламан.

ТЕСТ НАТИЖАЛАРИ

Белгилаб чиққан тавсифларингизни куйидагича баҳоланг: **а - 1 балл; б - 2 балл; в - 3 балл; г - 4 балл.** Уларни қўшинг. Ҳосил бўлган натижа 25-28 баллни ташкил этса сизда иш юритишга аъло даражадаги имконият мавжуд. **21-24 балл** чиқса имкониятингиз жуда яхши. **17-20 балл**лар яхши тadbиркор, **13-16 балл**лар ўртача, **12** ва ундан паст баҳо олганлар укувсиз болалардир.

Лекин, тест натижалари жуда ёмон чиққан бўлса ҳам тушунликка тушманг. Чунки сиз, биринчидан, ҳали жуда ёшсиз, олдинда шахсиятингизни ўзгартириш, ривожлантириш, тарбиялашга имкониятингиз бор. Иккинчидан, олдинда сизнинг нуқсонларингизни яшириб, тўлдириб кетувчи ҳамкор дўстлар даврасига тушиб қолиш эҳтимоли ҳам бор. Маслаҳатимиз, яхшиси ўзингизни ҳозирдан тарбиялаб бординг.

Янги йилингиз қутлуғ бўлсин!

Латифа

Америкалик миллионер ўтган кунларини эслаб шундай деди:

- Америкага келган вақтимда чўнтагимда 2 центим бор эди. Унга иккита чангда қолган олма сотиб олдим. Олмаларни ювиб, ярқиратиб 4 центга сотдим. Кейин бу пулга яна артилмаган тўртга олма олдимда. Уларни 8 центга сотдим.

- Хўш, кейин-чи?

- Кейин бувим қазо қилди. Ундан менга 2 миллион доллар мерос қолди.

Ибрat

ҲИЖОЯТ

Бир кишининг якка-ягона ўғли бор эди. Фарзанди вояга етса-да, ўзига бир муносиб қаллиқ танламаганини сезган ота оилага муносиб келинни ўзи танлашга аҳд қилибди. У худди атторлардек турли харидоргир майда-чуйдалар солинган қутини олиб, аравада қишлоқма-қишлоқ айланибди:

- Ойна, тароқ, кўзмунчоғу ўйинчоқлар келди, оп қолинг! Қиммат эмас, уларни фақат супуринди ахлатга алмаштираман, - дермиш "аттор".

Бир-иккита қишлоқдаёқ "аттор"нинг моллари соб бўлай деди. Шу вақт бир қиз келиб унга ий-манибгина дебди:

- Мана бунга битта шамшад тароқ беринг.

- И-я, бунча оз! Бу ахлатга тароқ тугул мунчоқ ҳам келмайди, ойим қизим! Бор, кўпроқ ахлат олиб чиқ, майли, кутиб тураман.

- Бошқа тополмайман, - жавоб берибди қиз. - Уйимизда, ҳовлимизда бир кафт ҳам супуринди йўқ. Дарагингизни эшитиб кўшнимизга чиқиб ҳовлисини супуришгандим, менга шуни берди.

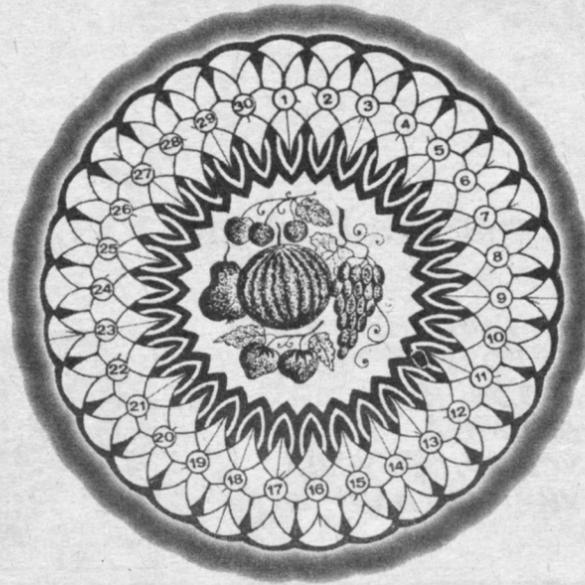
Бир кафт супуриндини узатибди. Сахий "аттор" қизга тароқнинг энг тозасини "сотиб"ди-ю, севиниб ортига қайтибди. У эртаси куни 2 қишлоқдаги энг ораста ана шу қизни келинликка сўраб, остонаси ялтираган дарвозани қоқибди. Қиссадан ҳисса чиқариш ўзингизга ҳавола, қизларжон!

Циклокроссворд

"ЎЗБЕКИСТОНИНГ ПЕЪМАТЛАРИ"

1. Эртапишар сабзавот экини. 2. Ошқўк учун экиладиган бир йиллик хушбўй ўсимлик. 3. Ҳосилли серсув сабзавот экини. 4. Мевазор ва гулзор бунёдкори. 5. Нок нави. 6. Хўл мевадан тайёрланадиган ичимлик. 7. Маҳаллий гуруч нави. 8. Ғалла экини. 9. Ҳосили серэт сабзавот. 10. Қишга сақланадиган қовун нави. 11. Илдизмевали сабзавот. 12. Хушхўр, кечпишар тоғ меваси. 13. Полиэ экини. 14. Таъми аччиқ сабзавот. 15. Серсув, данакли хўл мева. 16. Эртапишар қовун нави. 17. Нокнинг қишга сақланадиган тури. 18. Эти юмшоқ, ширин қовун. 19. Урикнинг қуритиладиган нави. 20. Қовуннинг кечпишар нави. 21. Барги таомга солинадиган кўкат. 22. Кузда пишиб етиладиган сабзавот. 23. Энг кўп илдизмевали сабзавот. 24. Данаги олиб қуритиладиган ўрик. 25. Мева ва баъзи сабзавотлардан тайёрланадиган ширинлик. 26. Бошоқли дон экини. 27. Сабзи нави. 28. Полиэ экини тури. 29. Таъми нордон хўл мева. 30. Данакли хўл мева тури.

Фозилжон ОРИПОВ.

Реклама-савдони ҳаракатлантирувчи. Болалар эса, рекламани ҳаракатлантирувчилардир. Негаки болалар ёқтирган маҳсулотларини ота-оналаридан олиб беришларини қатъий талаб қиладилар. Негаки болалар ҳаётда тижорат сири каби ўзларига чиндан ҳам ёқиб қолган нарсани ҳеч кимга айтмасдан яшириб ўтиролмайдилар.

Шунинг учун "Ёш иқтисодчи" газетасида маҳсулотни реклама қилиш оламга дoston қилиш учун юз фоизли имконият. Маълумки, катталарнинг юракка "йўл"и (картмонга ҳам) фарзандларининг хоҳиш иродаси орқали ўтади. Болаларга ўз рекламанингизни совға қилинг, ўзингизга мингта янги харидор совға қиласиз.

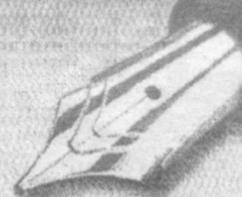
СОВФАЛАР

ЯНГИ ЙИЛ СОВФАЛАРИ БОЛАЛАР ВА КАТТАЛАР УЧУН

(Озиқ-овқат маҳсулотлари,
сувенирлар, майда маиший
техника ва бошқ.)

Тўлов пул ўтказиш йўли билан

Тел: (3712) 55-34-06, 74-05-22.

КАНЦЕЛЯРИЯ МАҲСУЛОТЛАРИ

КЕНГ ИМКONИЯТ
ЮҚОРИ СИФАТ
АРЗОН НАРХЛАР

ИНГЛИЗ ТИЛИНИ
МУСТАҚИЛ
ЎРГАНУВЧИЛАРГА

-ENGLISH
ONE TO ONE-

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ
ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
ТАВСИЯ ЭТГАН

Т.: (3712) 144-10-25
Т./Ф: (3712) 144-52-71

МАҲСУЛОТИНГ ҲАҚИДА БОЛАЛАРГА АЙТ, ОЛАМГА ДОСТОН БЎЛАДИ

"Ёш иқтисодчи"га рекламанингизни қўйидаги манзилгоҳда буюртма беришингиз мумкин:

Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони,

2-ўй. "ПрессТИЖ" реклама хизмати.

Тел.: 139-47-76, 139-48-13.

Факс: 139-48-23.

"Ёш иқтисодчи" таҳририяти қошида биринчи болалар агентлиги иш бошлади.

ТАШКИЛОТ ПУЛ ЎТКАЗИШ ЙЎЛИ БИЛАН ТАВСИЯ ЭТАДИ

ЯНГИ ЙИЛ СОВФАДАРИ

ҲАР ҚАНДАЙ ТАЪБГА МОС

ТЕЛ:(3712) 45-76-60, 139-11-92

LEGO

SYSTEM

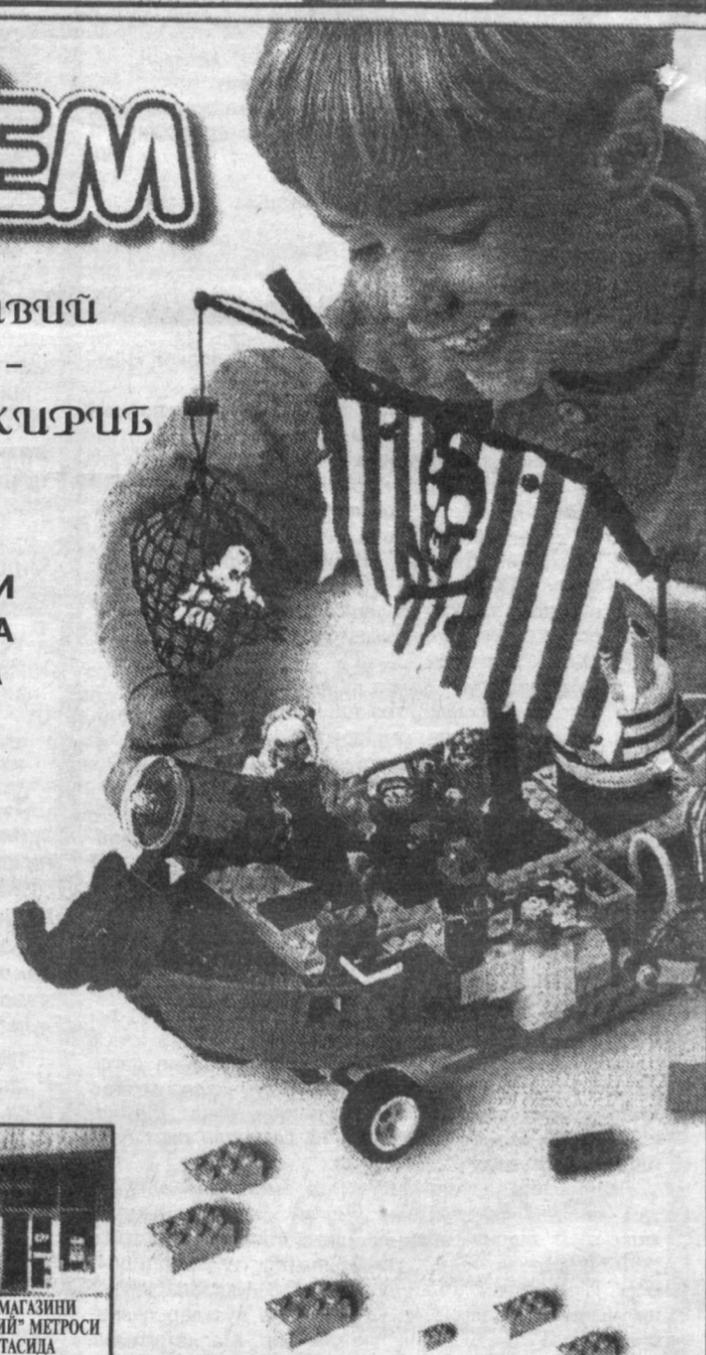
ЭНГ АРСОНАВУЎ
БАЎРАМ -
ЯНГИ ЙИЛ КУРУБ
КЕЛДИ

ФАРЗАНДЛАРИНГИЗНИ
ЭРТАКЛАР ОЛАМИГА
САЁХАТ ҚИЛИШИГА
ИМКONИЯТ
ЯРАТИНГ,
УЛАРГА "ЛЕГО"
КОНСТРУКТОРИНИ
СОВФА ҚИЛИНГ

"LEGO" -

ФАРЗАНДЛАРИНГИЗ УЧУН ЭНГ ЗЎР СОВФА

ТАНЛОВ УЧУН КЕНГ
ИМКONИЯТ,
АРЗОН НАРХЛАР,
БОЛАЛАР ВА
ЎСМИРЛАР УЧУН
ЎЙИНЧОҚЛАР

Уша сирли, ҳар доим қизиқиб, бутун вужудингиз билан курадиган мультфильмларнинг қандай яратилиши, ким яратиши ҳақида ҳеч уйлаб курганмисиз?

Мен уйлаб қолдим. Ҳақиқатан ҳам, мультфильмлар қасрда ва қандай яратилар экан? Шу мулоҳазалар билан мультбирлашмага ташриф

Охирида: «Вой чарчадим», дея жаврай-жаврай тошбақа ҳам аста одимлаб келарди.

— Ҳа, тошбақа, ҳамма шошилиб қасрга кетяпти?

— Эй, тонгда қабутар хабар келди. «Тонг юлдузи» редакциясидан мухбир келармиш, тезроқ юринглар, бадий раҳбар Мавзур Махмудов кутиб қоладилар.

яҳлит сюжет ҳосил бўлади. Шундай қилиб, мультфильмлар яратилади.

— Мультфильмнинг турлари ва ўзаро фарқи нимадан иборат?

— Расмлар, переклаткали ва қуғирчоқ мультфильмлар

бўлган масалалар нималардан иборат?

— Аввало сценарий масаласи. Ёзилган, ёзиладиган асар баёнидан узоқ бўлиб, ҳаракатни, диалогни курсатиши, қаҳрамонлар жонли бўлиши керак.

СИРЛИ ОЛАМ САЛТАНАТИ

Ва ниҳоят етиб келдик.

Тулки қуендан кучирадиган, олмахон савол берадиган, қабутар отзаки усулда улаштирадиган бўлди.

— Мавзур ака, бирлашма фаолияти ҳақида гапиришдан олдин, мультфильмга изоҳ берсангиз.

— Мульт—кичик фильмлар ҳажми ихчам бўлиб, воқеа-ҳодисалар 8,10,12,20 дақиқа давом этади. Уни ёритишда режиссёр, оператор, овоз оператори, монтажчи, муҳаррирлар иштирок этадилар. Мультбирлашма кичик жамоадан ташкил топган. Асосан болалар учун фильмлар суратга оламиз.

— Битта мультфильмнинг экрангача босиб ўтадиган жараёнини айтиб берсангиз?

— Бирор адабий мезон асосида сценарий ёзилади. Уни режиссёр бадий кенгашда тасдиқлашиб, суратга ола бошлайди. Оператор камераси билан, объектни тасмаларга муҳрайди. Монтажчи материални куриб, уни мантиқан улайди. Ва ортиқча кадрларни олиб ташлайди. Ушанда

Муҳаммад Ражаб

ЙЎЛИ ТОПИЛДИ

Мажлис-мажлис
уйновдик,

Раис бўлган эдим мен.

Буйғун ўйламовдик,

Жуда қизиқ бўлди денг.

Фермадан тўртта кўй

деб,

Тўртта тортни еб

кўйдик.

Кейин, қишда ўлди, деб

Акт тузиб, қўл кўйдик.

бўлади.

— Ўзбек мультфильмлари, улар қайси жиҳатлари билан диққатга сазовор?

— Аввало миллийлик, узи-га хослик, ўзбек мультфильмларини бойитмоқда. Умуман мультфильмларни миллийлик асосида умуминсонийлик даражасига кутаришдир. Қаҳрамонлар шунчаки

САВОЛ

Дада, сизни ёшликда,
Уришганми отангиз?
Бир йўласи бир кунда,
Учта икки олсангиз?..

БОКСЧИЛАР

Акам билан иккимиз,
Роса бокс тушдик биз.
Менга бокс қўлоғи
Бўлди жузли пайпоғим...

гапирадиган эмас, фикр юри-тадиган характерли шахс сифатида шакланган бўлиши керак.

— Мультбирлашма муаммолари, ижодий фаолият олдидан ҳал қилиниши лозим

Мактублар қутиси

бек тасаввуримдаги Ойбекга сира ухшамас, негаки ниҳоятда мумин-қобил, юввош ал-позда утирган эди.

Кузига еш олиб, тавбасига таянган Ойбек менга шундай деди: — «Тонг юлдузи» газетаси орқали укаларимга айтинг, улар куча-қўйда, туйларда, бозору бекатларда умуман ҳеч ерда «пақ-пуқ»лар билан шуғулланмай, унга кетадиган вақтини дарсга сарф қилишсин. Кейин, тижорат билан шуғул-ланадиган ака-опаларимиз пул кетидан қувиб биздек ешларни уша «пақ-пуқ»лари билан ҳаётимизга зомин бўлишмасин», — деди.

Ойбекнинг гапларини
газетада босиб
чиқарасизлар,
деган умидда
Саидмурод САИДАҲМАД

«Пақ-пуқ»чилар йўқолсин

маҳаллангиздаги Ойбек анча дурустми, деб қолди. Мен Ойбек кимлигини эслай олмай, узи кимнинг боласи, қандай дард билан бу ерга келган эди деб сураган эдим, у менга унинг ашаддий «пақ-пуқ»чи бўлиб ҳатто қўлбола пақ-пуқлар ясашга ҳам қолди бўлганлигини айтди. Кунларнинг бирида узи ясаётган пақ-пуқлари отилиб кетиб икки кузини жароҳатлади. Ойбекни топиб суҳбатлашдим. У туманимиздаги 185-мактабнинг 10-синфида ўқир экан. Ҳайрон қолдим, чунки бу Ой-

буюришни режалаштирдим. Менга Дилдора, Азизжон ҳамроҳ бўлишди. «Ўзбекфильм»га етай деб қолувдик. Бир маҳал кимдир: «Вой-вой, йул бўлсин, таҳририят меҳнат-кашлари, бутун нима бўлди сизларга, каллаи сахарлаб адашиб юрибсизлар?», — деди.

— Эй, Василийнинг тутиқуши, юр биз билан мультбирлашмага. У ердаги ҳаётни, меҳнат жараёнини куриб келамиз.

— Уху, уху, Уху, вой, вой, вой, тентакларей, менга зарил келибдим? Касалман. Василий қасрдасан, мени тинч қуйишмаяпти, билиб қуйинглар! Бу совуқда ва қорда фақатгина Кей қуйиб юборган Шоҳдор она бугу мени олиб борадиган бўлса мен уйлаб куришим мумкин...

— Э, кетдик, кеч қоламиз. Киностудияга киришимиз билан...

— Қасрдасан алвастижон, деб бирор бақириб қолса бўладими!

Қочдик.

Бир пайт қуён кетидан бури, тулки, олмахон, маймун, кучукчалар югуриб утишди.

Яқинда «Чорсу» бозоридан утиб кетаётсам, беш-олти усмир бола гуе бир ишни қотиргандек хохоланиб кулар эди. Бир отахон, эса «сенларга таълим берган ўқитувчиларингга, ота-оналарингга минг лаънат...» деб турса ҳам улар нарво қилишмасди. Отахон бир миришабнинг йулини тусиб:

— Нега сенлар кун буйи кучама-куча, бозорма-бозор инсонлар тинчлигини бузиб юрган «Пақ-пуқ»чи болаларни тартибга чақирмайсанлар, — деб буларни курсатгунча эса болалар гойиб бўлишди.

Шундай, узим яшаб турган Собир Раҳимов тумани болаларига «пақ-пуқ» урф булган. Яқинда Абдулла Набиев бека-ти қаршисидан инсонлар тинчлигини бузиб узлари учун ўйин қилиб машина йулига «пақ-пуқ»ларни отиб юрган 10—15 ёшдаги уч болани ушлаб олдим. Чунки яқиндагина Қорасарой атрофидаги куриб топширилган уйларнинг ён-вери-га қараб бўлмайди. Усмирлар

мультипликация назарияси-га мос келадиган жиҳатларини топдик. А.Навойига мурожаат қилишимизга яна бир сабаб, болалар ўзбек мумтоз адабиётларидан хабардор бўлишсин, мультфильм адабиётни ўқишга туртки бўлсин. Экранны асарини яратишда маслаҳатчи, адабиётшунос оlima Суюма Ганиева яқиндан ёрдам бермоқдалар.

Яқинда режиссёр Дима Виласов Рустам Рамазон сценарийси асосида «Янчар қуёнча» мультфильмини суратга олди. Нозим Тулаҳужасвининг «Даладаги гуллар» асарига эса ҳаракатларда фалсафий мушоҳада беришга уринган. Мультфильм гоёси дунёни сақлаб қолиш, инсонийлик, меҳр-оқибат, заминни асраш каби қаҳриқларга қаратилган.

— Янги йил режалари қандай?

— Аввало А.Навойининг «Хамса»си асосида яна мультфильмлар яратамиз.

Поэзияни экранда бериш бироз қийин жараён. Ҳар ҳолда биринчи қадамлар ташлан-дику. Янги йилда 10 даққа-ли «Мих» мультфильмини яқунлайман.

Яна япон эртаклари асосида «Барсух оийи» номли, қора-қалпоқ эртаклари асосида 3 қисмли мультфильмларни суратга олишни режалаштир-ганмиз.

— Суҳбатингиз учун раҳмат. Бирлашма фаолиятига муваффақиятлар тилаймиз.

Шундай дея барчамиз бирлашманинг бадий раҳбари, кинорежиссёр Мавзур Махмудовнинг ижодхонасидан чиқдик.

Биринчи бўлиб қабутар таҳририят томон учди. Суҳбат тайёр. Газета макетини тузса булаверади. Мақола чиқса хабар бериши мизни сураб, қуён сабзи олишга, олмахон ёнгоқ чақишга, тошбақа хордиқ чиқаришга кетишди.

М.МУРОДОВА

Абдулхай НОСИРОВ

ҚОР ЎҒМОҚДА ГУПИЛАБ

Болалар, ҳой, болалар,
Қилмай энди нолалар,
Чопиб чиқинг боғларга,
Топиб чиқинг боғларга,
Чана, коньки, чангини,
Хоҳи эски, янгини!
Қор ўғмоқда гупилаб,
Зур ўғмоқда гупилаб,
Оппоқ бўлди далалар,
Янгроқ бўлди далалар,
Тепаларга бир қаранг,
Қушиқлари оқ, жаранг...
Тезроқ бўлинг, бўлинг тез,
Айни ўйнаб кулар кез.
Қор ўғмоқда гупилаб,
Зур ўғмоқда гупилаб.
Оққушлар қанотига,
Ойқизлар баётига,
Ўхшаб, ўйнаб ўғмоқда,
Осмон қайнаб ўғмоқда.
Қор боболар давраси,
Зур болалар давраси,
Қизигандан қизиди,
Қор юзларни қиздирди.
Болалар, ҳой, болалар,
Жажжи тоға, холалар
Қор ўғмоқда гупилаб,
Зур ўғмоқда гупилаб,
Ўйнаб қолинг ўртада,
Эриб кетар эртага...

— Уни нима қиласан, ташла, — дейишди. Азамат қаргани отиб юборган эди, у ариқ лабига бориб тушди.

Орадан анча вақт ўтди,

ОНА ҚАРҒА

бу воқеа купларнинг хаёлидан кутарилди. Аммо мен ҳар сафар кучага чиқар эканман, ариқ лабигаги тош қотган қаргани,

— Қаранглар, мен қарға отиб туширдим.

Ўртоқлари:

унинг бошида юрган каттароқ она қаргани кутардим. У овқат эмас, уз тилида «гапирмасди» ҳам. Баҳор келиб кунлар ҳам илиб кетди. Куп қаргалар учиб кетди. Она қарға ҳам учиб кетишга шайланар, аммо қандайдир куч уни ушлаб қоларди. Она қарға боласининг бошига келиб қараб турди. Сунг бир-икки қадам ташлади-ю, ерга йиқилди ва қайтиб турмади.

Файрат АБДИЕВ,
Ургутдаги «Иқбол»
лицейининг 9-синф
ўқувчиси

ИҚТИДОР

ИЛОҲИЙ НЕЪМАТ

Декабрнинг боши. Бир кун бурун қор ёққан эди. Бир йигит ушқоқина бир қизчани қулидан ушлаб Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига стаклаб келди ва Уюшма раиси муовини шоир Муҳаммад Юсуфга Арнасой туманидан келишганини айтди.

Қизни стаклаб келган йигит ўқитувчиси экан. Иқтидорини, шеърини қизиқини куриб, умид билан Тошкентга бошлаб келибди. Қизалоқнинг жуссаси ёшига нисбатан жуда ушқоқ, болаларча тортинчоқлиги билан йиманиб турарди. Лекин кузларида бегубор самимият билан бирга қандайдир теран уйчанлик учқунлари порларди.

Шеърларини ўқиб туриб, унинг кузатувчанлигини, ўзи қурган, билган нарсалар ҳақида ўйлаш, маълум хулосалар ва шеърга солишини сезиш, ҳис қилиш мумкин. Тасвирнинг тиниқ ва табиийлиги ўқувчига таъсир қилади. Ўқувчи тасаввурда қишлоқ ҳаёти, тандирда нон ёпиш, болаларнинг мактабга бориши манзаралари намоён бўлади.

Гулноранинг шеърлари қисқа, лекин мазмундор. Бу истеъдод нишонасидир.

Аммо у ҳақиқий шоир бўлиши учун ўзбек халқ эртаклари, достонлари, мақолларидан тортиб, Аҳмад Яссавий, Алишер Навоий, Лутфий, Бобур, Машраб, Огаҳий каби мумтоз шоирлар, Абдулла Қодирий, Чулпон, Фитрат, Одил Ёқубов, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов каби алиб ва шоирлар маҳорати сирларини синчиклаб урганиши, мунтазам машқ қилиши, қаламини пишитиши лозим бўлади.

Фақат бугина эмас, Шарқ ва Ғарб адабиети дурдоналарини, тарих, фалсафани ҳам урганиш керак. Билим доиралари кенг бўлса, теранроқ ва кенгроқ фикрлайди. Дунё сирларини англайди...

Мен эса Гулнорага ёрқин ва узоқ ижодий йул тилайман. Тангри ёмон кузлардан, бало-офатлардан асрасин. Келажак буюк мамлакатимизнинг умиди сизга ухшаган иқтидорли, фикрлайдиган ёшлардан. Истеъдод — илоҳий тухфа. У бекорга берилмаган. Унинг уз масъулияти бор. Ижод йулига қадам қуядиган одам бунга ҳеч унутмаслиги, миллати, Ватани, маданияти олдида бурчини сидқидилдан ҳис қилиши ва оқлашга интилиши лозим.

Бу узоқ ва машаққатли йул. Бу йулда Гулнора каби иқтидорли ёшларга сабот ва матонат тилайман.

Маъруф ЖАЛИЛ,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси шеърят
кенгаши котиби

МУСТАҚИЛЛИК

Бир гул униб чиқди, бахтдан
нишона,
Кувончдан ярқираб ёруғ
қошона.
Қушлар хонишига жўр бўлар
осмон,
Ўзбекистон яшар, яшар
мардона.

НАСИҲАТ

Бузма қушининг уясин
Гар йиғилса суя, сен.

Фарзанд белининг мадори
Бўлма сира безори.

ОНАМ, МЕН ВА УКАМ

Онам тандирда ёнар
Иссиққина ширмой нон.
Мен кетаман мактабга
Кулча беринг, ойишон.

Дарсим тугаган замон
Чопаман уйга томон.
Ойим овқат пиширар,
Укам сумка текширар.

ИССИҚ НОН

Ловуллаб олов ёнар
Тандир аста оқарар.
Сабр қилсангиз бир оз
Нон келар қуёшга хос.

Иштаҳа ўйнаб кетди,
Бироқ, нон қайга кетди?
Едилар увол қилмай,
Туғаб қолгани билмай.

Иссиқ нон келтиришди
Нонга сарёғ суришди.
Азамат ва Неъматнинг
Бирдан кўнгли ёришди.

Гулнора ҚАРШИЕВА,
Жиззах вилояти
Арнасой тумани
Абдулла Каҳҳор номли
8-ўрта мактаб ўқувчиси

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ ҚЎМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМФАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:

Муртазо СУЛТОНОВ,
Жаббор РАЗЗОҚОВ, Гулнора
ЙУЛДОШЕВА, Хотам АБДУ-
РАИМОВ, Исфандиёр ЛАТИ-
ПОВ, Далахон ЁҚУБОВ, Су-
натилла ҚЎЗИЕВ, Феруза
ОДИЛОВА.

«ТОНГ ЮЛДУЗИ»
ГАЗЕТАСИНING
«ЁШ ИҚТИСОДЧИ»
ИЛОВАСИНИ ТАЙЁРЛАГАНЛАР:

Музаффар ПИРМАТОВ,
Равшан ҚАМБАРОВ
Навбатчи:
Маҳлиё МИРСОАТОВА

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Оффсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г -0901.
39.883 нусхала босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босишга тошириш вақти 19.00
Тоширилди — 18.30
Навбатчи: Б. Каримов

• Руйхатдан ўтиш тартиби
№ 000137
• Манзилнинг: 700083,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кучаси,
32-уй.
• Нашр курсаткичи: № 64563
• Телефон:
• 1-33-44-25
• 1-36-57-91
• 1-36-54-21